

მენორა

გამოდის
1993 წლის
მარტიდან

დამოუკიდებელი ებრაული ბაზეთი საქართველოში

„MENORA“ INDEPENDENT JEWISH NEWSPAPER IN GEORGIA

מנורה

„МЕНОРА“ НЕЗАВИСИМАЯ ЕВРЕЙСКАЯ ГАЗЕТА В ГРУЗИИ

036060
(ს0360)
15-30
№12 (345)
(5771)
2011

„מנורה“
עיתון יהודי
בגוריה

დოქ. ნინო გონისაშვილი
პროფ. გურამ ლორთქიფანიძე

„გთხოვთ გამოგიჩახოთ სპეციალური პირადი განცხადებით და მაშინ ყველაფერს აღვწუსებ დანვრილებით“.

ახალი საარქივო მასალა რაბი
დავით ბააზოვის შესახებ

ივ. ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იუდაიკის ცენტრი, „ჯონთის“ გრანტის შესაბამისად, მუშაობს ებრაულ გალუთთან დაკავშირებულ საარქივო მასალების გამოვლენაზე. უკვე გამოიცა საქართველოს საისტორიო არქივის (დირექტორი დოქტორი ზ.ყვანია) ებრაული დოკუმენტების გზამკვლევი საბუთების ანოტაციური კრებული, რომელმაც ებრაული საზოგადოებრიობის ყურადღება მიიპყრო როგორც ჩვენში, ასევე ისრაელსა და მოსკოვში.

ყოფილ პარტიულ არქივში (ფონდი 14, აღწერა 3, 1927-1928) მოკვლეული იქნა საქართველოს კომპარტიის (ბოლშევიკების) ცენტრალური კომიტეტის სახელზე შეტანილი გორის მაზრის პარტიული კომიტეტის თანამშრომლის, კომუნისტ შ. ბ. განცხადება, რომელიც კარგად ასახავს ეპოქის სულიკვეთებას. განმცხადებელი ახასიათებს რაბი დავით ბააზოვის საქმიანობას. სხვა დოკუმენტის მიხედვით, ის სპეცოროგანოების ინტერესების სფეროში შედიოდა და მას გამუდმებით უთვალთვალებდნენ.

განმცხადებელი წერს, რომ 1927 წლის 27 სექტემბერს მას საქართველოს კპ ცენტრალური კომიტეტის სააგიტ-პროპაგანდო განყოფილებაში შეუტანია განცხადება, სადაც ეხებოდა „ქართველი ებრაელების ყოფა-ცხოვრებას და მათ შორის მუშაობის წარმოების საშუალებებს“ (სტილი დაცულია). ავტორი წუხს, რომ „აღნიშნული განცხადება თითქმის უყურადღებოდ დარჩა“, მხოლოდ ოთხი თვის გასვლის შემდეგ მიუღია პასუხი და მას თხოვდნენ „ქართველ ებრაელთა შორის მუშაობის გეგმის პროექტს“. შ. ბ. წერს:

„პარტმუშაობაში მაქვს საკმაო პრაქტიკა, რამაც მე დამანახვა ერთგვარი არანორმალურობა“. მისი აზრით, „კომპეტენტური ორგანიზაცია,“ ანუ ცენტრალური კომიტეტის აგიტაცია-პროპაგანდის განყოფილება „არ გაეცნო საკითხს არსებითად“, რის შედეგად, მისი სიტყვებით: „ჩვენ ვხედავთ ქართველ ებრაელებში ერთგვარ მოძრაობას (თუ შეიძლება ამას ემიგრანტულს ვუწოდებ), რომელსაც ხელმძღვანელობს რაბინი დავით ბააზოვი, მხოლოდ ამ მოძრაობამ აამუშავა პარტოროგანოები და ხელისუფლების სხვადასხვა დანესებულებები, გამოიყო სპეციალური კომისია ვანო სტურუასა და სხვ. მონაწილეობით. განმცხადებელს ეშინია, რომ კომისია შეიძლება შეცდომაში შეიყვანონ „ბააზოვის წყალობით“. ის წერს:

„ვინაიდან ჩემთვის პარტიის ავტორიტეტი ძვირი ღირს, ამიტომ გთხოვთ მე როგორც ქართველი ებრაელი და პარტიის წევრი დამეხმაროთ ამ მუშაობაში, რაც მოგვცემს საშუალებას თავის დროზე გაიგოთ და ფარდა ახადოთ ბააზოვის ყოველგვარ შოვინისტურ ხრიკებს. ამასთანავე ვაცხადებ, რომ ებრაელთა შორის სპეციალურ მუშაობაზე რომ მომცეთ რაიმე თანამდებობა არ მინდა. არამედ მე მინდა ვიქნე ცეკასთან ახლო და აღმოუჩინო ყოველგვარი დახმარება ამ საკითხთან დაკავშირებულ მუშაობაში.

ამ მოკლე განცხადებაში მე არა მაქვს საშუალება საკითხი გავაშუქო თავის სიგრძესიგანით და ამიტომ გთხოვთ გამომიძახოთ სპეციალური პირადი განცხადებით და მაშინ ყველაფერს აღვწუსებ დანვრილებით“.

კომსალგით შ. ბ.

რეალია „აუსა კარგად ვერვინ შესცვლის, თავსა ახლად ვერვინ იშობს.“

ჯ. ხუხაშვილი და კომპანია კვლავ განაგრძობს თავდასხმებს „მენორას“ და მის რედაქტორზე. ჯ. ხუხაშვილი სხვადასხვა ინსტანციაში – სამეცნიერო, თუ შემოქმედებით ორგანიზაციებში არიგებს „ჟამი ერთობისას“ ჩანართში დაბეჭდილ ოპუსს, რომელშიც გ. ბათიაშვილს ბრალად უყენებს რეპლიკებში: „რატომ იცინით, ბატონო მინისტრო!“ (სპორტისა და ახალგაზრდობის მინისტრზე. გაზეთები „რეზონანსი“, 15 აპრილი, „მენორა“ 1-15 აპრილი) და „ტყუილი, ტყუილი, ტყუილი!“ („მენორა“ 1-15 მაისი, 2010 წ.) გამოთქმულ მოსაზრებებს და მისი ყბადალებული დაჯგუფების წევრის – თ. მამისთვალის მხილებას („მენორა“ №3, 2011 წ.).

ასეთ შემთხვევაში იტყვიან: წერე და იკითხე! ჩვენ კი მკითხველს ჯერჯერობით უკომენტაროდ ვაწვდით ინფორმაციას – იქნებ, ჯ. ხუხაშვილმა ყველას – წამქეზებელთ, დამფინანსებელთ, ვერ მიაწვდინა იგი.

გამოსსსადება

იცხაკ დავიდი

ჩვენი მკითხველი კარგად იცნობს გამოჩენილ მეცნიერსა და პოეტს იცხაკ დავიდს, შეიძლება ითქვას, იგი ჩვენი გაზეთის არა მხოლოდ მკითხველი, აქტიური ავტორიცაა. ამას წინათ კი, გაზეთის თანამშრომელთან გამოთქვა სურვილი მკითხველს კვლავ წარმოუდგინოთ სტროფები მისი ცნობილი პოეტური ციკლიდან „გამოსსსადება“.

პოეტისა და მეცნიერის ამ სურვილს სიამოვნებით ვასრულებთ.

„მენორას“ თანამშრომლის შეკითხვაზე, თუ როგორია იცხაკ დავიდის ამჟამინდელი შემოქმედებითი და სამეცნიერო ცხოვრება, სატელეფონო საუბარში მან თქვა:

— ამჟამად ვაშინგტონში ვმუშაობ. ბოლო წლებში ინგლისურ ენაზე გამოიცა ჩემი ნაწერების 12 ტომი. თითოეული ტომი 700 გვერდის მოცულობისაა — 12 ტომი „რევულაციონალური ცივილიზაცია განვრცობადობაში“. თავისი ილუსტრაციებით და აკადემიური აპარატით. ეს წიგნები მსოფლიოს ძირითად უნივერსიტეტებსა და აკადემიებშია წარდგენილი. იაპონიიდან დაწყებული კანადით დამთავრებული. 12 ტომი მსოფლიო ცივილიზაციების ისტორიას მოიცავს, მათს წარმოშობას. ძირითადი პარადიგმა არის ალბუმი ისრაელური, ებრაული რევლაცია, ანუ გამოცხადების ფენომ-

ენი, გამოცხადების ფენომენტან არის შესაბამისებული მსოფლიო რელიგიების წარმოშობა, მსოფლიო ხალხთა ფოლკლორის, მათი ზნეობრივი ჩვეულებების, ტრადიციების სეგმენტაცია და ანალიზი. შრომა მოიცავს ყველა ხალხის ფილოსოფიურ მსოფლმხედველობას, ჩვენი ძირითადი გამოთვლებით, რაც მსოფლიოს სპეციფიკურ ტომებს ეხება, დაახლოებით ლაპარაკია 15000 ტომზე, 15000 ეთნიკურ ერთეულზე, მაგალითად, ბრაზილიის ამაზონიაში დაახლოებით 500 ტომია, კამერუნში, ნიგერიაში 200-300 ტომია, ასევე ავსტრალიაში და ყოფილ საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე. ლაპარაკია მსოფლიოში არსებულ 15000 ტომზე, მათ ენაზე, რელიგიებზე. ამ წიგნებში ეს ყველაფერი გაანალიზირებულია. დღეისათვის ამ გლობალური მასალის 20-დან 30 პროცენტამდეა ამოღებული. ჩვენს მიერ ამ მასალის დახარისხება შესწავლა და ანალიზი ხდება. მუშაობა გრძელდება, XIII—XVI ტომები უკვე გადაცემულია დასაბეჭდად.

ასევე, ბუნოს-აირესში გამოიცა ჩვენი „ილუზიები“, ეს წიგნი საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიასაც გადაეცემა. ჩვენ ყოველთვის ვცდილობთ ჩვენს მეგობრებს საქართველოში გადავცეთ ყველა ის წიგნი, რომელსაც საზღვარგარეთ გამოვცემთ.

(ფრაგმენტები)

გამოსსსადებაა!.. ელიან მესიას,
და ბნელი ქალაქის ქუჩებს მოედება

ჩვენი თანამგზავრი ღმრთები კვენესიან
აჩრდილ-მორჩენების ასეთ მოფერებას.

და იქნებ შეჩერდეს სიცოცხლის
წრებრუნვა,
და იქნებ იკმაროს სიკვდილი ბუნებაში,

თავბრუ დაეხვევა თუ ქარებს
ეკურთხა,
დედას ელოცება და ჩვენ გვემუქრება...

ახალი ომებით, ახალი სისხლდენით,
და მღვრიე ტალღების მუდმივი ქშუილით,
რევოლუციებით სამყაროს გვიშენებს,
ბავშვებს ოქროპირა ტუჩებით უცინის.

უცინის წამებას ნატრული წადილით,
წარსულს რომ ესვენა, მიწას მოეფონა,
ქარში ფრიალებდა ცისფერი მანდილი
მომავლის სახების ძეგლთა მოლოდინში.

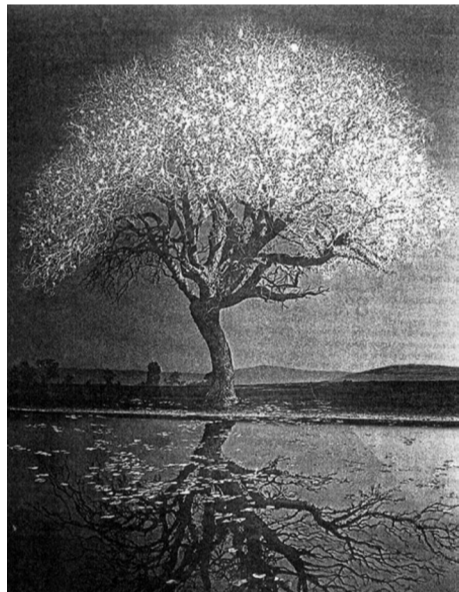
გადატრიალდება ტირანი საფლავში
სული არხიერი იწყებს მდინარებას —
გამოსსსადებათა დამდგარა მაშვრალი,
წელი ბედნიერი, სადღაც იმარხება...
ის ძველი ოცნება წყალსა და ეთერში,
კოსმიურ სიმშვიდეს უცდიდნენ ხლართები —

ტირილს ეკონება ობოლი პირიმზე,
პირქვე ვეცემით და ისევ ვიმართებით.

ისევ ვიმართებით სხვა გზაც აღარა ჩანს,

მზე გვამს ემსგავსება, სამყარო
საცხედრეთს,
ამ დუმილს ქარების ოცნებას გავატანთ,
ახალ დაბადებებს ანგელოსს ვავედრებთ...

რისთვისღა ვიბრძოდით, ამდენი
რუდუნი,
სიზიფს ასატანად როდის დავაბრალეთ...

ვისთვის ვირჯებოდით და ქვითინსლუკუნით,
გვამი მარჩიელი მიწას მივაბარეთ.
გათენდეს! ისმოდა ბგერა წამიერი,
ხალხი თავს იყრიდა და იყო გოდება.
მაგზოლუემებთან ღმერთი სახიერი
ბელადს ანიჭებდა მომავლის წოდებას.

და იყო სიცილი რაღაც მტკივნეული,
სულის მრისხანებას კვამლი აბოლებდა,
თითქოს, დაბადებით თავი იმზეურა
ყოვლად კაცული შიშის საყოლეთმა.

შიში! ისევ შიში, ლენილი ოცნება,
სახლში შემოჰყვება ბოლო დაღამებით,
შხამი კი აქაა... შხამი კი გროვდება
და ქალი მისტირის ქარებს სამარესთან.

ვერა, ვერ შეუძლო, დარჩა უკარება,
ცნებამ გამოშიგნა ენის გულნივარი

ტვინში ნეირონი უცხოოდ კანკალებდა,
სოფლად ქრატუნობდა ერთი ონიწარი.

დარჩა მოგონება!.. ისევ მოგონება,
კერპის თლილი ტერფით სევდა-მოტანილი,
დედა შვილს უცდიდა და თავს აცოდებდა
ღმერთის უმწეობას, შორს რომ განაპირდა...

დედავ, შენ ხომ გახსოვს, როგორ
ვვარდებოდი,
დაცემის სენით და ნაზი კელაპტრებით —
შენს თვალებს ესარკა ჩემი არსებობა,

დედავ! შენ ხომ ახლაც, ახლაც მეღანდები...
საშო დაგემინდა მუცლის რაფუნებში

შენით დაირხევა უფსკრული წრეხაზის,
ვიშივ გამოჩვენა და მე მაკუთვნებდი
ცნობიერებათა მოლენვის ზედაპირს.

და ამ ზედაპირულ სარკეს შევენიერეთ,
მსხვერპლი და მომსხვერპლე და ეს
სამწირველო,
ღმერთი ჩამოგვიგებს წითელ კამესინებს,
ლურჯი სამაისო ალით ვანინდელიობთ.
გამოსსსადებაა!.. ცეცხლი ეკიდება
ველებს საწუკვარი ნექტრის სამეუღლით,
ჩვენც მისტერიული გვნადია დიდება,
როცა არამზადებს ტაძრით აძვეებენ.

ახდა ოცნება და ვპოვეთ გამარჯვება...

თოვლის მირაჟებში ქალი ჩაიკარგა,
გველი სამწირველოს ვნებით შემორტყმოდა
და ათამაშებდა ლამაზ ნატვრისთვლებს.
ჩრდილოეთს დაუუცდით, დუმილით,
გოდებით
მშობლიურ ქარებსღა დარჩებათ სამანი...

ბრძანება ირმიაჰუ: მოდიან მოგვები,
სკვითური შუბებით, მესხური ქამანდით...
მოდიან და უცხოს მღერაინ სიმღე-

რას,
წვიმა გადაიღებს, კაცნი სცემენ
ამენს...

იქ დიდ სამსხვერპლოსთან იმედი იმსხვერვა,
ჩვენი უბედობაც იქით მიგვაქანებს...
სადაც მოზაფრული ბობოქრობს ზამთარი,
ნაძვიც ატიტებულ მთვარეს ეკონება...

ბნელ არმაგედონში სეანსებს ვამთავრებთ
და ვუსმენთ უცოდველ, ნაცნობ შეგონებას.
წვებოდა საღამო ვიშით და სურვებით.

ვილაცაც მღეროდა სევდიან არიას:
ბგერდა ანგელოსის ალისფერ ტუჩებში,
კარუზოს ღვთაებრივი ავე-მარია.
დავუნთოთ სანთლები!.. ჩვენ ქარებს
დავუნთეთ,
ეს კანდელებები... იებსაც გავატანთ!
ირწევა აკვანი... განძი და საუნჯე
რჩებათ დასავლეთის ალანძულს სატანებს.
გამოჩნდი, ნათელო!.. გამოცხადებაა!

ქალი შეაცივდა ბუნკერულ მირაჟებს
და ნარინჯოვანი სინაზის ნაკვთებით
ბელადს და მოციქულთ სამებით ინაცვლებს...

ილუსტრაციები იაკობ ფიჩხაძისა

საქართველოს ებრაელთა მთავარი რაზინი არიელ ლევინი 50 წლისაა

THE WORLD CONGRESS OF GEORGIAN JEWS (R.A)

הקונגרס העולמי של יהודי ג'ורג'יה (ר"ע)

ბ-ნ არიელ ლევინი საქართველოს მთავარ რაზინს

მკორფასო რაზი, ჩვენ უდიდესი პატივი გვხვდა წილად, მოგილოცათ თქვენი დაბადებებიდან 50 წლის იუბილე...

თქვენ წილად გხვდათ გაძლიერებით სრულიად საქართველოს ებრაელთა თემს და გქვადგათ მათთვის ყოვლად წმინდა ჩვენი თორა და ჩვენი ადათ-წესები...

ვევლანთვის კარგადაა ცნობილი თუ როგორ უდევით და ახლაც უდგევართ გვერდით ყოველ იმ ადამიანს, რომელსაც სჭირდება თქვენი სულიერი დახმარება...

გ ფარავდეთ ძალადი ღმერთი ამიერიდან უკუნისამდე, ამინ! ბაბრილ მირილახვილი სემგ-ის პრეზიდენტი

ასე ლეხა რავ - გყავდეს შენი რაზი!

რწმენა სიონიდან გამოვა და უფლის სიტყვა იერუსალიმიდან (ისაია)

საბჭოთა წყობილების დანგრევამ და საქართველოს ახალ - დამოუკიდებლობის გზაზე სვლამ, სრულიად მოულოდნელი ცვლილებების და სიმწველეთა წინაშე დააყენა საქართველოში მცხოვრები ხალხი...

ისრაელმა და მსოფლიომ არსებულმა ებრაულმა ორგანიზაციებმა დახმარების ხელი გამოუწოდეს აქ დარჩენილ ებრაულ მოსახლეობას...

იმ დროს ახალგაზრდა რაზინი არიელ ლევინი თავის საქმეზე ღრმად შეყვარებულ რწმენით სავსე ადამიანად და ვნახე. ის მთელი არსებით ჩაბმული იყო ებრაულ და რელიგიურ საქმეში...

მას შემდეგ ბევრი რამ შეიცვალა და ახალი პერიოდი დადგა. მე მნამს, რომ უფრო ნაყოფიერი და სიკეთის მომტანი უნდა იყოს არიელ ლევინის, როგორც გამოცდილი სულიერი მოძღვრის საქმეში საქართველოში არსებული ერთიანი თემის წინსვლის და ებრაული ფესვების გალრმავებისათვის...

მენახემ ელაზარი

ღრმად პატივცემულ რაზი არიელ!

ებრაული სააგენტოს „სოხნუთის“ (სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებში) სახელით გილოცავთ 50 წლის იუბილეს. როგორც ჩემთვის ცნობილია, თქვენი ცხოვრების დიდი ნაწილი საქართველოს ებრაულ თემთან არის დაკავშირებული...

ამის ერთ-ერთ გამოჩენილ მთავარ მიზეზს თქვენი ახალგაზრდობისა. თქვენ დიდი წვლილი გაქვთ შეტანილი საქართველოში ებრაული თემის გაძლიერებაში...

ჩვენ ვაფასებთ თქვენს უზარმაზარ ავტორიტეტს, როგორც საქართველოში ასევე ისრაელსა და მთელ ებრაულ სამყაროში.

მინდა გისურვოთ უდიდესი ენერჯია, თქვენი მოვალეობის პირნათლად შესრულებისთვის.

აპი ოფირი

ღრმად პატივცემულ რაზი არიელ,

„ჯკონითან“ არსებული ებრაელთა კულტურულ-საგანმანათლებლო ფონდი გულითადად გილოცავთ საიუბილეო თარიღს - დაბადების 50 წლისთავს.

უპირველეს ყოვლისა, გისურვებთ ჯანმრთელობას, დღეგრძელობას, აგრეთვე უდიდეს წარმატებებს თქვენს სამოღვაწეო ასპარეზზე. ჩემთვის დიდი პატივია თქვენთან თანამშრობლობა ამდენი ხნის განმავლობაში.

საუპირობო სურვილებითა და პატივისცემით, ელენე ბარკოვიჩი

ა მ ა ზ ი

თბილისის ანდრია რაზმაძის სახ. გიმნაზიის დირექტორი გახლდით. 80-იან წლებში თბილისის ერთი ჩვეულებრივი რუსული სკოლა იყო, მოგვიანებით გიმნაზიად გადაკეთდა...

ერთ საღამოს, ჩემთან შემოვიდა ორი მეცხრეკლასელი მოსწავლე, თუ არ მეშლება მარკ ვოსკორონიკი და ვადიმ კრავეცი. ვიცოდი ესენი ებრაელები იყვნენ. სასწავლო დაფა მთხოვეს. ვკითხე სასკოლო დაფა რისთვის გჭირდებათ, ყოველ კლასში დაფა დგას-მეთქი...

თავდახურული ბავშვები ზოგადსაგანმანათლებლო გიმნაზიაში თანდათან შესამჩნევი ხდებოდა. ორიოდე თვის შემდეგ, არიელმა გამოიმცხადა დამოუკიდებელი სკოლა უნდა შეექმნა, სადაც ახალგაზრდებს არა მხოლოდ ივრითს, იუდაიზმს, ტრადიციებს, ებრაული ხალხის ისტორიას და ზოგადსაგანმანათლებლო საგნებს შევასწავლით...

ასეთი დამოუკიდებელი სკოლის გახსნა მაშინ ჯერ კიდევ წარმოუდგენელი იყო, ამას ფინანსებიც დიდძალი სჭირდებოდა, ამიტომ გადაწყვიტეთ, შეგვექმნა გიმნაზიის ფილიალი - ებრაული სკოლა. მით უმეტეს, ამ ეტაპზე არიელ ლევინიმა მოახერხა შენობის შექმნა. გიმნაზიის სტატუსი კი უფლებას მაძლევდა გვესწავლებინა რელიგია, რელიგიის ისტორია და ა. შ.

განათლების სამინისტროში დავსვი საკითხი, რომ გიმნაზიაში გვესწავლებინა რელიგია, მისი ისტორია. ისტორიის მასწავლებლებს ვთხოვე ყურადღება გაემახვილებინათ რელიგიის ისტორიაზეც. ებრაული სკოლისათვის კი შევიმუშავეთ ებრაელთა რელიგიის შესწავლის პროგრამა, მერე კი ამას არიელ ლევინიმა მიაბა ტრადიცია, ებრაული ერის ისტორია და ა. შ.

ამრიგად, შეიქმნა თბილისის ებრაული სკოლა, რომელსაც დღეს „თიფერეთ ცვის“ სახელით ვიცნობთ.

რა ხდებოდა ამ სკოლაში და მის ირგვლივ? ახალგაზრდობა ძალიან დაინტერესდა „არიელის სკოლით“, ბევრი მოვიდა, კარგადაც სწავლობდნენ, მოსწავლეთა 70-80% ქართველი ებრაელები იყო, აი, სკოლის ირგვლივ რომ არიელმა წრეები შექმნა (ებრაული ენა, ტრადიციები, ისტორია), იქ ძირითადად აშქენაზი ებრაელები იყრიდა თავს. რატომ ხდებოდა ასე, ამ წრეებს რატომ არ ეტანებოდა ქართველი ებრაელები?

ქართველ ებრაელებს შენარჩუნებული ჰქონდა ეროვნული იდენტურობა, მას სინაგოგისათვის ზურგი არასოდეს არ უქცევია, აი, აშქენაზმა ებრაელებმა კი იწყეს საკუთარი, ეროვნული მეობის გათავისება. თუ ქართველმა ებრაელებმა „თიფერეთ ცვიში“ დაინახა თავისი შვილების, თემის ხვალისდელი დღე, აშქენაზობამ - არიელის წრეებში. საბოლოოდ ორივე თავის საქმეს აკეთებდა.

ამდენად არიელ ლევინიმა დიდი, ძალიან დიდი როლი ითამაშა რწმენისაკენ მიბრუნების საქმეში, ახალგაზრდობას უჩვენა სწორი გზა.

მე არ შემიძლია დავივიწყო ის წლები, დავივიწყო ის ამაგი, რომელიც არიელმა დასდო ჯამაათს. ვხედავდი, როგორ უხმაუროდ, ჯიუტად აკეთებდა იგი თავის საქმეს და ვცდილობდი მის გვერდით დავმდგარიყავ.

პროფესორი ლევან იანოშკი ისრაელი

